

Dyrekøbte erfaringer. Overretssagfører Otto Fabricius' erindringer. Ved L. B. Fabricius. (C. A. Reitzels Forlag, 1989). 270 s.

Otto Fabricius (1883-1954) var sagfører fra 1911 til sin død. Han var desuden en glimrende cellist og delte sit liv mellem musik og jura. Han efterlod sig ved sin død nogle ufærdige erindringer, som nu er blevet udgivet af hans søn, L. B. Fabricius. Frem af erindringerne træder portrættet af en fin og retlinet personlighed, som i betydeligt omfang tilside-satte egne interesser for at hjælpe andre til deres ret. Størst interesse i en historisk sammenhæng har afsnittet om Otto Fabricius' arbejde for De danske mejeriers Fællesorganisation i årene 1917-25. Otto Fabricius var både engageret i arbejdet med at hjælpe mejerierne under krigstidens vanskelige eksportforhold og også i arbejdet med at finde nye markeder for landbrugseksporten efter 1. Verdenskrig. Der var i begyndelsen af 20'erne bestræbelser på at oparbejde en storstilet eksport af tørmælk, men de nåede ikke det forventede omfang, ifølge Otto Fabricius på grund af manglende sammenhold inden for andelsbevægelsen og manglende dygtighed i dens ledelse.

Erindringerne er velskrevne og giver et atmosfæremættet billede af et usædvanligt miljø. De er forsynet med alle nødvendige noter og adskillige oplysninger derudover.

Jørgen Fink

Jens Louis Petersen: *Blæksprutten i 100 år.* (Gyldendal, 1988). Upag.

Med den betydning Blæksprutten har haft som leverandør af illustrationer til historiske værker, må man hilse det

meget velkomment, at der med denne jubilæumsbog bliver givet mulighed for at sætte sig lidt nærmere ind i ophavssituationen, i hvert fald hvad det redaktionelle angår. Særlig detaljeret besked får man dog ikke. Bogen er delt op i afsnit der behandler hver sin 10 års periode og bringer eksempler på, hvad perioden bragte af tegninger og indslag iøvrigt. Det er en praktisk måde at ordne stoffet på, selvom Blæksprutten's historie nok så meget er knyttet til 3 generationer med Alfred Schmidt, Herluf Jensenius og Bo Bojesen som de mest fremstående. Bogen gør ikke krav på at være en dybtgående behandling af Blæksprutten's historie, men ridser nogle hovedlinjer op og er som sådan både nyttig og underholdende.

Jørgen Fink

Henrik M. Jansen: *Elvira Madigan & Sixten Sparre – som samtiden opfattede dem.* (Forlaget Misteltenen i-s, 1987). 69 s., ill. 75,- kr.

Der er talt og skrevet meget om Elvira Madigan og Sixten Sparre, og i den foreliggende bog har man valgt at fortælle historien ved samtidige avisartikler – både danske og svenske – og sat dramaet i relation til Mayerlingdramaet, der fandt sted tidligere på året.

Henrik M. Jansens valg af kilder til belysning af dramaet og dets hovedpersoner er gjort godt. Avisernes lidt sensationslystne beskrivelse af begivenhederne står i skarp modsætning til den beskrivelse, der findes i tjenestebogen for den politiassistent fra Svendborg, der undersøgte omstændighederne omkring de to døde. Brevet fra Elviras moder til Politikens redaktion viser den sorg, hun følte over datterens død, men giver også en antydning af en forklaring

på, hvorfor Elvira Madigan flygtede, et indtryk der underbygges af artiklen fra *Illustreret Tidende*. Bogen, der er rigt illustreret bibringer læseren et udmærket indtryk af samtiden og afrundes med en beretning om en engelsk selvmordstragedie samme år, der ikke i aviserne betegnes som et Mayerling- eller Vetsradrama, men en engelsk Madigantragedie.

Henrik Vedel-Smith

Lise Gotfredsen og Hans Jørgen Frederiksen: *Troens billeder. Romansk kunst i Danmark*. (Systime, 1987). 376 s., 160 ill.

Ret få danske kunsthistorikere forsker i romansk kunst, men emnet interesserer mange. Den foreliggende bog er meget bemærkelsesværdig ved sin kvalitet, sit omfang og sit formidlende sigte. På én gang fremlægger den, ud fra en ikonografisk-ikonologisk tilgangsvinkel, nye analyser af mange enkeltværker og har samtidig indførende håndbogskaraktter for en bred vifte af studerende.

Bogen er struktureret i tre dele: først redegøres for en række generelle forhold og problemstillinger såsom den romerske kirke og det romanske billedes sammenhæng med liturgien og den teologiske litteratur. I anden del »Fra Syndefald til Dommedag« gennemgås udformningen af de to testamenter mange motiver i de danske kalkmalerier, skulpturer og på de gyldne altre. Tredje del fokuserer på »Den kæmpende kirke« og det jordiske liv med rytterkamps motiverne, helgener m.m. Bogen, der er forsynet med forskellige index, bl.a. over teologer, er uundværlig for alle, der på forskellige niveauer er engageret i udforskningen af dansk middelalderkunst.

Lars Dybdahl

Danske kalkmalerier. Senromansk tid 1175-1275. Redaktører Ulla Haastrup og Robert Egevang. Nationalmuseet. (Christian Ejlers Forlag, 1987). 216 s., 348 kr.

To bind er tidligere udkommet i denne lovende serie på i alt syv om danske kalkmalerier; de er blevet anmeldt af mig i disse spalter.

Perioden er denne gang Valdemarstiden; den indledes med kirkemødet i Ringsted, hvor Knud Lavard helgenkåredes, og sønnen Knud kronedes som hans efterfølger. De følgende år herskede der fred og samdrægtighed mellem krone og kirke, kulminerende i tiden under Valdemar den Store og hans rådgiver, ærkebiskop Absalon. Sidste del af perioden karakteriseres af uro og opløsningstendenser, indre modsætninger i kongeslægten, og strid mellem kronen og kirken, mundende ud i ærkebiskop Jakob Erlandsens fængsling 1259. Hans død 1274 afslutter perioden.

I 1100-årene begyndte Europa at præges af en fælles kulturs påvirkninger; det spores også i Danmark, der fulgte godt trop med udlandet. Da de første gråbrødre- og sortebrødreordener oprettedes i Italien, varede det ikke længe, før bevægelsen bredte sig til Danmark, hvor der opførtes klostre til disse to ordener i en række danske købstæder i 1230'erne og 40'erne. Teglstensproduktion, genopdaget i Italien i 1100 årenes begyndelse, blev ligeledes udbredt herhjemme, og mange bygninger i det nye materiale, herunder også kirker, opførtes fra omkring 1150.

Mens den første del af den romanske periode, de foregående 100 år, havde været præget af en vis ensartethed i stil og emnevalg, skete der i den efterfølgende tid flere ændringer. Nye værkstedsgrupper opstod, og det i andre dele af landet. Specielt i egne omkring